

*История и съвремие
History and Modern Times*

МАКЕДОНИЯ 2011 – А СЕГА НАКЪДЕ?

Димитър Петров

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. През 2011 г. Република Македония за втори път от три години насам пое по пътя на предсрочни парламентарни избори. Залогът е голям и на дневен ред бяха редица въпроси, от решението на които зависеше в каква посока ще поеме държавата. Македонските политици осъзнават, че страната им е в ролята на догонващ останалите държави от Западните Балкани по отношение на своята евроатлантическа интеграция. Затова логично си задаваме въпроса, накъде отива Македония? В отговор на този и други въпроси беше предприето пътуване в Република Македония в периода преди и след изборите, за да се направи моментна снимка на македонското общество и очакванията за бъдещето на държавата.

Keywords: Former Yugoslav Republic of Macedonia /FYROM/, Skopje, elections, project Skopje 2014, Nikola Gruevski

През 2008 г. екип, съставен от Петър Емил-Митев, Антонина Желязкова и Горан Стойковски, предприе пътуване в Македония с цел интердисциплинарно изследване по метода „Спешна антропология“ непосредствено преди предсрочните парламентарни избори, спечелени от управляващата партия ВМРО-ДПМНЕ на премиера Никола Груевски. Резултат от това изследване е книгата „Македония на кръстопът“, която маркира редица процеси, протичащи в страната сред нейните жители от етнически и религиозни общности¹⁾. Проследяват се евроатлантическите амбиции, спорът за името с Гърция, който довежда до вето на Атина за членство на Македония в НАТО. Засяга се въпросът за македоно-албанските отношения и се изказват различни варианти за бъдещето на държавата на фона на политическите страсти, обхващали македонското общество в навечерието на изборите.

Методология на изследването

През 2011 г. Република Македония за втори път от три години насам пое по пътя на предсрочни парламентарни избори. Подобно на предходните, и при тези залогът бе голям, на дневен ред стояха редица въпроси, от решението на които зависеше в каква посока ще поеме държавата. Основните от тях бяха продължаване на реформите, намиране на решение по спора с Гърция за името на страната, подобряване на икономиката и намаляване на безработицата, която в навечерието на изборите достигаше стряскащите 32%.

По време на предизборната кампания отзвук в македонската преса предизвика

приключването на преговорите на Хърватия за членство в ЕС, в резултат на което пътят на тази страна към Брюксел е открит и се очаква присъединяването ѝ да стане факт на 1 юли 2013 г. Черна гора, която от декември 2010 г. получава официален статут на кандидат-член, напредва бързо, като прогнозите са в обозримо бъдеще да започне преговори за членство. След като Сърбия залови и предаде укривалия се 16 години и обвинен във военни престъпления главнокомандващ на босненските сърби ген. Радко Младич, а по-късно и ръководителя на хърватските сърби Горан Хаджич на Хагския трибунал, тя уверено пое по пътя на евроинтеграцията. В резултат на това македонските политици осъзнават, че страната им, която от шест години чака дата за преговори, остава на опашката и вече е в ролята на догонваща останалите държави от Западните Балкани по отношение на своята евроатлантическа интеграция. Затова логично си задаваме въпроса, накъде отива Македония?

Подобно на ситуацията отпреди три години, предизборната обстановка, обхванала македонското общество, е благоприятна среда за изследване. Хората са политизирани и склонни да споделят своята визия, виждания и прогнози за развитието на държавата след изборите. Изборните резултати показват кои са силите на деня и посоката, по която ще поеме Македония след вота.

В отговор на този и други въпроси беше предприето интердисциплинарно проучване в Република Македония за периода от 31 май до 12 юни 2011 г. Този времеви диапазон съвпада с времето преди и след изборите в страната. В хода на работата бяха използвани беседи и свободни разговори, включено наблюдение и постоянен анализ на всекидневната преса, както и телевизионни предавания и диспути. Вниманието беше насочено преди всичко върху албанците, техните нагласи и визия за развитие на Македония. Целите бяха да се направи моментна снимка на македонското общество, по специално на неговата албанска част, непосредствено преди и след изборите и да се отчетат резултатите от изборите и очакванията за бъдещето на държавата.

По време на теренното проучване бяха интервюирани 23-ма души – македонци и албанци, принадлежащи към различни социални групи и с различно образование. Информаторите бяха на възраст от 26 до 60 години. Изследването се проведе в Скопие, Тетово, няколко тетовски села, Струга, Охрид²⁾.

Драмата на македонската идентичност

Разхождайки се по центъра на Скопие, човек неминуемо стига до площад „Македония“, където остава поразен от грандиозните строежи. Те са част от проекта „Скопие 2014“, който цели обновяване на централната градска част. Наред с големите каменни сгради в бароков стил, по двата бряга на река Вардар правят впечатление и множеството паметници на бележити исторически личности, сред които: император Юстиниан Велики, св. св. Кирил и Методий, св. Климент Охридски и св. Наум Преславски, войводата Карпош, Гоце Делчев, Даме Груев. Върхът на това строителство обаче са Триумфалната арка, Паметникът на цар Самуил и 22-метровата статуя на Александър Македонски, издигната в средата

на площада. Приемането на този проект и започналата му реализация изострят и разделят македонското общество. От една страна, се напират междуетническите отношения с албанците, които считат, че проектът не отчита присъствието и историята им. От друга, част от македонците реагират отрицателно и определят проекта като пир по време на чума, визирайки голямата безработица в страната и стойността му, която се оценява за около 300 млн. евро, коментирайки, че едва ли това е най-добрата инвестиция в момента. Немалко са критиките и за неговата естетичност, визирайки факта, че централният площад ще бъде претрупан от нови сгради и паметници. Този проект показва сериозната криза на идентичността, която е обхванала македонците, целящи на всяка цена да покажат колко са древни.

Тенденцията да се търси връзка с античността и държавата на Александър Велики започва изключително много да се налага в образованието и обществения живот, след като ВМРО-ДПМНЕ идват на власт през 2006 година. По време на разговор с група албански интелектуалци те изказват опасенията си, че националистическата карта, която разиграва премиера Никола Груевски, ще се върне при него като бумеранг, защото такава политика не е в интерес на Македония както във вътрешен, така и в международен план. По отношение на проекта „Скопие 2014“ един от тях е категоричен:

„С тази политика за първи път се направи един раздор между македонския народ. Може да се каже, че половината от тях се смятат за македонски славяни и носители на славянската култура, което е най-нормално и с тенденцията на това някои хора да бъдат най-стари на Балканите, да бъдат с антично потекло, което няма логика“⁽³⁾.

В процеса на разговор друг албанец изказва интересна теза относно статуите от двете страни на Каменния мост в Скопие, които за него са своеобразна провокация от страна на управляващата македонска партия. Откъм площад „Македония“, от лявата и дясната страна, са изобразени седнали на кон Даме Груев и Гоце Делчев. Пред тях в момента се строи монумент на Александър Велики, който трябва да бъде висок 22 м⁽⁴⁾. От другата част на моста, гледайки към старата турска чаршия (албанската част), са изобразени фигурите в цял ръст на св. св. Кирил и Методий, Климент Охридски и Наум Преславски. Според респондента символичен е жестът, че един от двамата братя държи високо вдигнат кръст. Друго важно нещо, което му прави впечатление, е, че от една страна, имаме античност с Александър, след това отиваме веднага към XIX-XX век с Даме и Гоце, а след тях – Средновековие с братята равноапостоли и техните ученици. Няма спазване на хронологията и фактът, че паметниците са така разположени, не е случаен. *„На обикновените албанци това не прави впечатление, но по-образованите разбират замисъла“⁽⁵⁾.*

Комплексът на македонците относно идентичността предизвиква жлъчни коментари от албанска страна. По отношение на Триумфалната арка са показателни думите: *„Какъв триумф, те изгубиха войната!“*, а друг допълва *„Тя е за триумф, който не е известен на народа или може би, защото не сме в НАТО и ЕС“⁽⁶⁾.*

Албанците са на мнение, че именно комплексът по отношение на идентичността сред македонците е нещото, което спира страната в пътя на нейната евроатлантическа интеграция. За тях проектът „Скопие 2014“ е разхищение на огромни финансови средства в момент на тежка икономическа криза и голяма безработица в страната. Според тях, с неговото реализиране правителството на Никола Груевски обтяга отношенията не само с Гърция, но и с България. Те си дават ясна сметка, че Атина ще става все по-неотстъпчива и преговорите за името на страната ще стигнат до точка на замръзване, а това в никакъв случай не е от полза за управляващите в Скопие. София от своя страна, в качеството си на член на ЕС, също може да вземе отношение по казуса с името и да окаже влияние на евроинтеграцията на страната⁷⁾.

Геополитически страсти в Македония и размисли за бъдещето

В навечерието на изборите и сред македонците, и сред албанците се появяват планове и надежди за бъдещето. Това, което прави впечатление, е, че всички, без значение на етническата принадлежност, очертават икономическите проблеми като най-сериозни и важни за държавата. В тетовското село Тетарце разговарям с трима македонци. Селото е смесено, жителите му са около 5 хиляди. Албанците преобладават, но има също македонци и малко турци. Това, което прави впечатление от пръв поглед са големите и хубави къщи в албанската част. Те са издигнати с пари на емигрантите и обикновено в тях се живее само по няколко месеца през лятото, когато гурбетчиите се завръщат. Албанската част на селото е и доста по-оживена, отколкото македонската. Дискутирайки злободневните теми на ежедневната политика, неминуемо стигаме и до въпроса как живеят и какви са им очакванията, когато изборите приключат и се състави новото правителство. Очаквано те започват да обясняват как тук нищо не работи, не се обработва земята. Дават пример с предприятието „Тетекс“ в Тетово, където са работили за малко, преди да ги съкратят. Ситуацията много добре се илюстрира от една от жените: *„На 30 години съм, а имам само година и половина трудов стаж“*⁸⁾.

В селото има няколко македонски семейства с български паспорти. На въпроса, какви са причините да приемат българско гражданство, отговорът, придружен с лека усмивка, е: „Ние сме българи!“ и, оживена от въпросите, които задавах, респондентката започна да подвиква на минаващите хора: *„Искаш ли България да ни вземе?“*, а един от отговорите беше показателен: *„Ако ще и Русия нека да дойде да ни тълче.“* От тези отговори оставаме с впечатлението, че на хората им е втръснало от политика и обещания. Единственото, което ги интересува, е да имат пари, работа, средства за препитание и по-добър и нормален живот.

В Тетово разговарям с албанец, историк, преподавател в Тетовския университет, който развива идеята, че, ако Македония остане последна в своята евроинтеграция, в сравнение с останалите държави от Западните Балкани, ще има вътрешни проблеми. Албанското население в държавата няма да се чувства в комфортна позиция на догонващо и да остане заложенник на митовите, обхвана-

ли македонския етнос във връзка с неговата идентичност, които спират интеграционните процеси на страната. Ината на македонците определя така: „*Ще ядем слама, ама си е наша!*“. Респондентът отбелязва, че Македония е загубила две десетилетия и сега е много е трудно да навакса изгубеното.

„*В Македония през 90-те години нямаше война и заслуга за това има и македонският и албанският фактор, за разлика от Босна и Херцеговина, където знаем какво се случи. Македонската политическа генерация имаше шанса да направи страната Швейцария на Балканите. За жалост, ние вече изгубихме този шанс. Колкото и малка да беше, тук имаше война, ще трябва време, докато недоверието се преодолее*“⁹⁾.

Опасенията, че страната изостава в европейската интеграция, увеличават страха от засилване на турското влияние. Този страх се подхранва от турската логика, която е обратна на европейската: „*Не признава другия, не признава българи, албанци, кюрди, само турска нация*“. Поради тази причина, според него, Македония трябва да предприеме спешни реформи и едновременно с това, колкото може по-скоро – интеграция в НАТО и ЕС. Наред с опасенията от икономическата и културна експанзия на Турция се появяват и опасения за бъдещето на самата държава, поради което реформите трябва да се ускорят и много да се внимава как се развиват икономическите покрай политическите процеси.

В навечерието на изборите основната цел и за албанци, и за македонци са икономическите реформи, решаване на проблема с Гърция за името на страната и бърза евроатлантическа интеграция. И двата етноса са уморени от двадесетгодишните борби. Сега всички знаят, че бъдещето на държавата зависи от волята и решимостта на политическите фактори, тъй като за всички е ясно, че Македония вече е в позиция на догонваща останалите държави от региона и рискува да попадне в други процеси, които може да се окажат вредни за държавата. Ето защо, както каза един от албанските респонденти: „*Следващото правителство трябва да забърза процесите към Европа иначе може да стане много лошо... аз лично се плаша от турското влияние*“.

Пътят към предсрочни избори

Република Македония поема пътя към предсрочни избори в края на януари 2011 г., когато депутатите от опозицията напускат парламента и обявяват бойкот на пленарните заседания. Предвождани от лидера на СДСМ (Социалдемократически съюз за Македония) на бившия президент Бранко Цървенковски, напускат парламента в знак на протест срещу блокирането на банковите сметки на телевизия „А1“, както и на вестниците „Време“, „Шпиц“ и списвания на албански „Koha e re“. Заедно с парламентарната група на ДПА (Демократическа партия на албанците), която бойкотира от година и половина, извън сградата на парламента се оказват 28 депутати, а след тяхното излизане на парламентарните заседания сега присъстват само представителите на по-малките опозиционни партии ЛДП (Либералнодемократическата партия) и Нова демокрация¹⁰⁾. Два дни след напускането си депутатите на СДСМ са последвани и от тези на Нова демокрация.

Така в парламента остава ЛДП с четирима депутати, като по този начин се полага началото на политическа криза, излизане от която може да се постигне чрез нови предсрочни парламентарни избори, за които е определено да се проведат на 5 юни 2011 г. По този начин Република Македония за втори път в рамките на три години се изправя пред разпускане на парламента и насрочване на избори.

Предизборната борба

В надпреварата за парламентарно представителство се впуснаха 18 партии и коалиции. В македонския блок, по подобие на предходните избори, бяхме свидетели на широко коалиране и самостоятелно участие от страна на албанския блок. Още от самото начало основната битка се очертава да бъде между управляващата ВМРО-ДПМНЕ (Вътрешна македонска революционна организация – Демократическа партия за македонско национално единство) и опозиционния СДСМ. Сред албанските партии като първостепенен фактор изпъква ДСИ (Демократически съюз за интеграция), а веднага след него – ДПА.

Никола Груевски избира за слоган на кампанията си мотото „Реформите ще продължат“, отправяйки директна заявка за нов мандат и продължаване на набелязания курс. От своя страна СДСМ заложил на по-емоционалното мото „За твоето бъдеще“.

Сред албанските партии основният сблъсък е между ДСИ и ДПА. Управляващата до този момент партия на Али Ахмети успява да оползотвори присъствието си във властта, в резултат на което сред албанските партии тя се откроява с мащабната си предизборна кампания. За неин слоган е избрано мотото „Заедно към целта“ (Bashkë drejt qëllimit). С него се прави асоциацията, че именно ДСИ и нейните ръководители са факторът, който довежда до промяна на статуквото след 2001 г., с което започват редица промени в държавата и именно тази партия е гарант, че постигнатите договорености ще бъдат изпълнени.

Опозиционната Демократическа партия на албанците (ДПА) от своя страна избира за мото на кампанията си „Елате с нас“ (Hajdeni me ne), с което заявява желание да увеличи влиянието си в политическия спектър и дава заявка да бъде основен конкурент на ДСИ за лидерство сред албанския политически блок.

Това, което прави най-голямо впечатление в Скопие няколко дни преди изборите, е голямата политическа агитация, доминирана от управляващата ВМРО-ДПМНЕ и нейния коалиционен партньор – албанската ДСИ. Навсякъде ни преследва лицето на премиера Никола Груевски и другите ключови фигури в управляващата партия, които смело заявяват „реформите ке продължат“ и призовават гражданите да кажат своето „не“ на опозиционната СДСМ и лидера ѝ Бранко Цървенковски. На фона на тази своеобразна канонада от предизборни послания опозиционната агитация бледнее. Тази неравнопоставеност в предизборната реклама много добре се илюстрира от един македонец, който на въпроса, защо кампанията на ВМРО е толкова мащабна, отговоря: „Те държат властта и кеша, могат да си го позволят“. Разбира се, по медиите се заговори за това колко милиони са по-

харчени за предизборна кампания, но с този въпрос пишещите братя се заеха по-усърдно след изборите.

По време на предизборната борба се очерта и личностен сблъсък между Никола Груевски и Бранко Цървенковски. Първият от тях е новият харизматичен лидер на ВМРО-ДПМНЕ, който успя да изправи на крака партията, която беше загубила значителна част от позициите си след поражението на парламентарните избори през 2002 г. и оставката на председателя на партията Любчо Георгиевски една година по-късно. Груевски превърна ДПМНЕ в модерна дясна партия и успя да спечели парламентарните избори през 2006 г.

Лидерът на СДСМ Бранко Цървенковски е от първата генерация политически лидери на независима Македония. Два пъти министър-председател, а до май 2009 г. президент на държавата, след което отново застава на лидерския пост на партията, измествайки предходния лидер Радмила Шекеринска¹¹⁾. В настоящата предизборна борба Социалдемократическият съюз издигна именно нея за кандидат-премиер. Въпреки това акцентът в кампанията беше Никола Груевски – Бранко Цървенковски. Това пролича и от самото ѝ протичане, където се агитираше гражданите да кажат „да“ за продължаване на реформите в държавата, олицетворявани от Груевски и своето твърдо „не“ на Цървенковски и неговата партия, които са представители на старото, ретроградното и са пречка за развитието на страната.

По време на кампанията битката в медийното пространство е особено оспорвана. Това се дължи на факта, че медийната общност в Македония е партийно политизирана и медии, които са фактор в македонското обществено пространство, не запазиха неутралитет. Това стана възможно благодарение на събития, случили се в медийното пространство, които предопределиха това поведение.

Така например телевизия „А1“ и близките до нея вестници „Време“ и „Шпиц“ се намираха в ситуация, близка до оцеляването, тъй като срещу собственика на тези медии се водят дела за укриване на данъци и те са заплашени от закриване. Това води до антиправителствена риторика с надеждата, че, ако опозицията дойде на власт, натискът върху тях ще отслабне и ще продължат да функционират нормално. Тези опасения не са лишени от основание, защото месец и половина след изборите на 26 юли 2011 г. телевизия „А1“ е обявена в несъстоятелност и спира своето излъчване. Затова не е чудно, че в началото на предизборната борба ръководителите на телевизията категорично заявяват, че по време на кампанията телевизията ще подкрепя опозицията в лицето на СДСМ.

На коренно противоположна позиция са програмите „Сител“ и „Канал 5“, тъй като и двете са собственост на синовете на лидерите. Малки политически партии, които обаче са част от управляващата коалиция начело с ВМРО и отново са кандидати за депутати от нейните листи. Поради тази причина те са изцяло проправителствени и по време на предизборната кампания агитират срещу опозицията.

Вестник „Дневник“, от друга страна, също се присъединява към проправителствено настроените медии. Това се обяснява с факта, че преди изборите е из-

вършена смяна на главния редактор и са спрени редица рубрики с антиправителствена насоченост. Причините да напусне досегашната си неутрална позиция се коренят във финансовите афери, свързани с издателя на вестника, както и със спадналата рентабилност на медиата. Така управляващата партия постига доминиращо влияние върху този вестник в началото на предизборната борба¹²⁾.

Изборната борба е скъпа. Само за предизборната кампания водещите партии дават милиони, като разликата в изразходваните средства е отново смазваща и в полза на ВМРО.

Изборни резултати

На 5 юни 2011 г. Македония е разделена политически на две. От една страна, са доминирани от македонци избирателни райони: III (Велешки), IV (Струмишки), V (Охридски), а от друга – избирателните райони с преобладаващо албанско население: I (Скопски), II (Кумановски) и VI (Тетовски). За разлика от изборите преди три години, които са съпътствани с чести и груби нарушения на изборния кодекс, този път те са изключително мирни, спокойни и без сериозни инциденти¹³⁾. Всички участващи политически формации са еднородни, че това са най-мирните и спокойни избори, провеждани в Република Македония.

Очаквано победител от надпреварата е управляващата коалиция на ВМРО-ДПМНЕ, която взема 39.22% от гласовете на избирателите, или 56 представители в 120-членния парламент на страната. Непосредствено зад нея е СДСМ, който печели гласовете на 32.82% от имащите право на глас, или 42 депутати. Сред албанските партии също няма изненади. На първо място се налага ДСИ с 10.28%, които осигуряват 15 места в парламента, а веднага след нея – ДПА с 5.90%, или 8 представители. Друга от албанските партии – НДВ, съумява да спечели 2.67%, което ѝ осигурява 2 депутатски мандата¹⁴⁾.

Това, което прави впечатление веднага след изборите, е увеличаване влияние то на опозицията. Показателни за това са думите на Бранко Цървенковски, който веднага след обявяване на изборните резултати заявява: *„Народът е винаги прав, дори и когато греши. С оглед на това, което направихме с 18 депутати, може да си представите какво ще направим с 43 депутати“*, а Радмила Шекеринска определя победата на ВМРО като пирова¹⁵⁾. Никола Груевски и неговата партия нямат комфорта на абсолютното мнозинство, което имаха в предходния парламент. Те все по-често ще разчитат на ДСИ като коалиционен партньор при съставянето на правителството. Али Ахмети от своя страна се възползва максимално от създалата се ситуация, за да материализира позициите си. След тези избори неговата формация добива огромно значение като фактор, който осигурява комфортно мнозинство и спокойствие на управляващата партия. ДПА за пореден път губи изборите в албанския блок и се очерта като втора по влияние албанска партия в страната. Национално демократично възраждане (НДВ) успява да премине изборната бариера и да влезе с двама представители в парламента.

На тези избори извън събранието остават партии като ПДП (Партия на демократическия просперитет) – първата албанска партия от демократичното развитие на страната и ВМРО – Народна партия на бившия премиер Любчо Георгиевски. Първата губи и малкото влияние, което има в политическия живот, а втората е на крачка от излъчването на представител.

Следизборната ситуация – арести и социално недоволство

Веднага след изборите стават две събития, които разбуниха македонското общество. Първото се случва в изборната нощ, когато на централния площад в Скопие 22-годишният Мартин Нешковски е пребит до смърт от представител на специалните полицейски части. Второто събитие е арестуването на Любе Бошковски, лидер на участвалата в надпреварата, но неуспяла да влезе в парламента коалиция „Обединение за Македония“ по подозрения за незаконно финансиране на предизборната кампания. И ако арестуването на бившия вътрешен министър минава само със словесни коментари по медиите и клюки по скопските кафенета, то убийството на Мартин е събитието, което активизира младите хора. През следващите дни в Скопие се провеждат протестни шествия под мотото „Стоп на полицейската бруталност“. Чрез социалните мрежи гражданите се организират и всяка вечер се събират пред къщата на Майка Тереза в Скопие. С лозунги „Ние не сме партия“, „Вчера беше Мартин, утре ти“, „Алфи – убийци“ и др. те издигат редица социални искания, сред които за оставка на вътрешния министър, промени при специалните полицейски части и строг контрол при набиране на кадри, защото, както мнозина македонци споделят, много спецполицаи са криминално проявени и над тях няма никакъв контрол. Цитират се (включително и в медиите) случаи от предходни години с тяхно участие, завършили с фатален край, без последствия за виновните.

Изводи

Македонското общество е раздвоено по отношение на грандиозните строежи и национализма, проповядван от правителството на Никола Груевски. За голяма част от хората е важно да има работа и сигурни доходи. Честните и спокойни избори са показателни, че страната върви в правилната посока и политиканстването минава на заден план. Обществото става по-активно и, както казва един от участници в протестите: „Това е първото излизане на млади хора“, които поставят открито социални проблеми, за които досега се е говорило само под сурдинка.

През последните 20 години македонците губят много и затова сега искат само нормален живот за тях и техните деца. Този период се оказва достатъчен, за да започне да се пробужда общественото съзнание. Шествията по улиците на Скопие и социалните искания, които издигат младите, са само началото на този процес. Има още много път да се извърви, но дали той ще бъде успешен, зависи от управляващите в страната и тяхната воля за промяна.

Снимка 1. Част на бъдещия архитектурен ансамбъл на македонската столица. На преден план – паметник на солунските атентатори. На заден план – изграждане в барокв стил сградата, в която ще се помещават конституционният съд и археологическият музей

Снимка 2. Полицейски кордон, който охранява Събранието на Република Македония по време на протестите след убийството на Мартин Нешковски

Снимка 3. Паметник на падналите бойци от Армията за национално освобождение (АНО) в двор на училището в село Теарце, Тетовско

БЕЛЕЖКИ

1. Петър Емил – Митев, Антонина Желязкова, Горан Стойковски, Македония на кръстопът, София, 2008
2. Престоят в Република Македония осъществих като стипендиант по Оперативна програма на ЕС „Развитие на човешките ресурси 2007-2013“, “Collegium Historicum. Програма за научния капацитет на докторанти, постдокторанти и млади учени в Исторически факултет на Софийски университет“.
3. Албанец от Скопие, 30-35-годишен, висше образование, 01.06.2011 г.
4. Монументът бе официално открит на 08.09.2011г., когато тържествено е отбелязана 20 години от независимостта на Република Македония. Макар официално паметникът да се нарича „Войн на кон“, сред широката общественост е познат като Александър Велики заради приликата с античния владетел.
5. Албанец от Скопие, интелектуалец, 45-50-годишен, 31.05.2011 г.
6. Албанец от Скопие, интелектуалец, 30-35-годишен, 31.05.2011 г.
7. Като стъпки в тази насока може да се тълкува коментираното в македонските медии изказване на българския президент Георги Първанов в Любляна. По време на визита в Словения на журналистически въпрос Първанов заявява, че е против добавките „северна“ и „горна“, като решение за спора на името, тъй като югозападната част на България географски е част от северна или горна Македония и това може

- да доведе до опасения за териториални претенции. В. „Дневник“ 07.06.2011 г.
8. Македонка от село Теарце, Тетовско, 30-годишна, средно образование, 03.06.2011 г.
9. Албанец от Тетово, 45-годишен, преподавател в Тетовския университет, 02.06.2011 г.
10. Тези партии са част от опозиционната „Слънце – коалиция за Европа“, начело на която е СДСМ.
11. Радмила Шекеринска е македонски политик, лидер на СДСМ в периода ноември 2006 – септември 2008г., когато подава оставката си след катастрофалното поражение на предсрочните парламентарни избори. Депутат в събранието на Македония (1998-2002г.) От ноември 2002 до 2006г. е заместник министър-председател с ресори европейска интеграция и координация на чуждестранната помощ.
12. Медиумско огледало. Парламентарни избори 2011. Финален извештај (11 май – 8 юни 2011) , с. 5
13. Нова Македонија, бр. 22298, 06.06.2011
14. Државна изборна комисија, www.sec.mk/ppi2011/, 19.11.2011 г.
15. Изказване от пресконференция на СДСМ на 6 юни 2011 г.

MACEDONIA 2011 – WHAT FUTURE LIES AHEAD?

Abstract. In 2011 the Republic of Macedonia headed to early parliamentary elections for the second time in three years. The stakes were huge and numerous issues which were to determine the future direction of the country were on the agenda. Macedonian politicians appreciate that their country has to catch up with the rest of the Western Balkans as regards its Euro-Atlantic integration. Therefore, it is natural to ask where Macedonia is headed. In order to answer this, among other questions, the author travelled to the Republic of Macedonia during the periods before and after the elections to capture the disposition of Macedonian society and its expectations for the future of the country.

Dimitar Petrov

✉ Sofia University „St. Kliment Ohridski“
“15, Tsar Osvoboditel Blvd.
1504, Sofia, Bulgaria
E-mail: mitrakisa@abv.bg